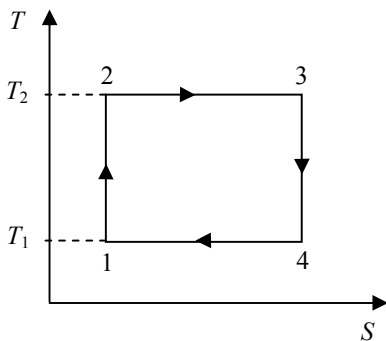

Друштво физичара Србије, Министарство просвете и спорта Републике Србије

Општинско такмичење из физике за ученике средњих школа, школске 2007/2008. године

Општа група

1. Земља се креће око Сунца по приближно кружној путањи брзином од $v = 30\text{km/s}$. За колико се смањи пречник Земље у правцу кретања са становишта посматрача који мирује у односу на Сунце? Полупречник Земље износи $R = 6400\text{km}$. Узети у обзир да, за мале вредности променљиве x , важи $(1 - x)^n = 1 - nx$. Брзина светлости је $3 \cdot 10^8 \text{ m/s}$. (МФ80.4.2.) **20п**
2. Ронилац стоји на дну базена. При томе су очи рониоца на висини h од дна базена. Услед тоталне рефлексије од површине воде ронилац може да, гледајући у површину воде изнад себе, види дно базена које је на удаљености L (или већој) мерено од места на којем стоји. Индекс преламања воде је n . Наћи дубину базена H . **25п**
3. Нормално на стаклену плочицу пада снап светлости интензитета $I = 3 \text{ kW/m}^2$. При томе се 5% светлости рефлектује, а 92% прође кроз плочицу. Колики је притисак p светлости на плочицу? Брзина светлости је $3 \cdot 10^8 \text{ m/s}$. **20п**
4. Одредити коефицијент корисног дејства η циклуса који има облик правоугаоника на T-S дијаграму (слика 1). S је ентропија система, а температуре T_1 и T_2 су познате. **20п**
5. За колико степени се променила температура апсолутно црног тела која је у почетку износила $T_1=2000 \text{ K}$, ако се вредност таласне дужине $\lambda_1=1.45\mu\text{m}$, на којој је зрачење максимално, повећала за $\Delta\lambda=0,50 \mu\text{m}$? **15п**

Слика 1

Задатке припремио: мр Александар Крмпот, Институт за физику, Београд

Рецензент: др Ђорђе Спасојевић, Физички Факултет, Београд

Председник комисије: др Мићо Митровић, Физички Факултет, Београд

РЕШЕЊА

1. $D = D_0 \sqrt{1 - (v/c)^2}$ [5п] где је c брзина светлости, а D и D_0 пречници Земље у односу на посматраче везане за Сунце, односно Земљу. Стога смањење пречника Земље износи $\Delta D = D_0 - D = D_0 \left(1 - \sqrt{1 - (v/c)^2}\right)$ [5п]. Због $v/c \ll 1$ је $\sqrt{1 - (v/c)^2} \approx 1 - (v/c)^2 / 2$ [5п], па је $\Delta D = (D_0 / 2)(v/c)^2 = R(v/c)^2 = 6,4 \text{cm}$. [5п]

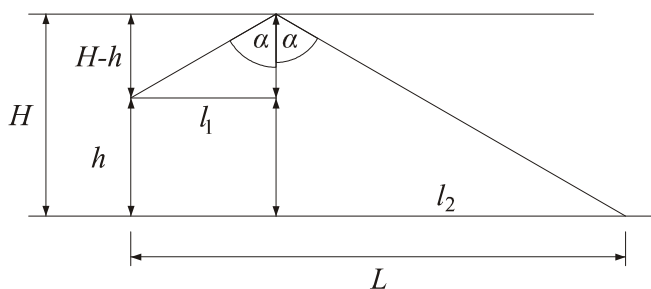
2. При тоталној рефлексији је $n \cdot \sin \alpha = 1$ [4п]. Са слике 2 се види да је $L = l_1 + l_2$ [4п], $l_1 = (H - h) \cdot \text{tg} \alpha$ [4п] и $l_2 = H \cdot \text{tg} \alpha$ [4п], где је $\text{tg} \alpha = \sin \alpha / \sqrt{1 - \sin^2 \alpha} = 1 / \sqrt{n^2 - 1}$ [4п]. Комбиновањем претходних једначина се за дубину базена коначно добија $H = \left(h + L \sqrt{n^2 - 1}\right) / 2$ [5п]

3. Светлост врши притисак на плочицу услед рефлексије и апсорпције светлости. При томе је притисак услед рефлексије дат са $p_R = 2RI/c$. [5п] Притисак услед апсорпције је дат са $p_A = AI/c$ [5п], где је $A = 1 - R - T$. [3п] Одавде се добија да је притисак светлости дат са $p = p_R + p_A = (2R + A)I/c = (1 + R - T)I/c = 1,3 \mu \text{Pa}$. [7п]

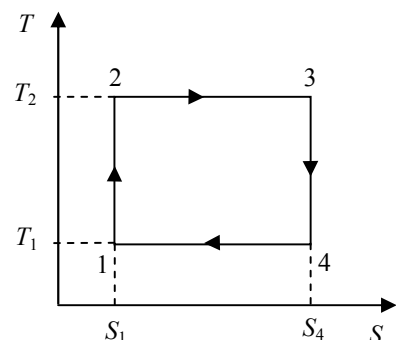
4. *I начин:* У процесима 1-2 и 3-4 не долази до промене ентропије па самим тим ни до размене топлоте са околином, тј. ови процеси су адијабатски па је $Q_{1-2} = Q_{3-4} = 0$ [4п]. Процеси 2-3 и 4-1 су изотермски па важи $Q = T \Delta S$ [4п], односно укупна примљена количина топлоте је $Q_{2-3} = T_2(S_4 - S_1)$ [4п], а укупна предата количина топлоте је $Q_{4-1} = T_1(S_4 - S_1)$ (Слика 3) [4п]. Стога коефицијент корисног дејства износи $\eta = 1 - \frac{|Q_{4-1}|}{Q_{2-3}} = 1 - \frac{T_1}{T_2}$ [4п].

II начин: Дати циклус се састоји од два изотермска (2-3 и 4-1) и два адијабатска (1-2 и 3-4) процеса што представља Карноов циклус [15п]. Стога је $\eta = 1 - \frac{T_1}{T_2}$ [5п] где су T_1 и T_2 температуре хладњака и грејача, респективно.

5. Из Виновог закона следи $\lambda_1 T_1 = \lambda_2 T_2$ [5п] где је T_2 температура после повећања а λ_2 таласна дужине на којој је зрачење максимално при повећаној температури. Одатле, користећи $\Delta \lambda = \lambda_2 - \lambda_1$, добијамо $T_2 = T_1 \frac{1}{1 + \frac{T_1 \Delta \lambda}{\lambda_1}} = 1490 \text{ K}$ [5п], односно температура се смањила за $|T_2 - T_1| = 510 \text{ K}$ [5п].

Слика 2

Слика 3